

Nr 121.

Av herr **Tham, Vollrath**, och herr **Larsson, Sam**,
*om rätt för justitieråd och regeringsråd att mottaga
uppdrag såsom skiljeman.*

I vårt land har sedan länge i stor utsträckning förekommit att rättstvister, i stället för att underkastas bedömande av de allmänna domstolarna, genom skiljeavtal hänskjutas till avgörande av skiljemän. Att skiljemannaförfarandet anlitas för lösning av en tvist kan bero av olika anledningar. Ej sällan söka parterna på detta sätt tillförsäkra sig ett i särskild grad sakkunnigt bedömande av tvistefrågan. Det händer sålunda t. ex. att i skiljeavtal rörande tvister av teknisk eller kommersiell art bestämmes, att till skiljemän skola utses personer, vilka äro speciellt sakkunniga inom området. För att tillförsäkra sig att erforderlig sakkunskap — såväl juridisk som teknisk — blir behörigen företrädd inom skiljenämnden överenskomma parterna ofta att hela skiljenämnden skall utses av ett särskilt för sådant ändamål bildat organ såsom Sveriges tekniskt-industriella skiljedomsinstitut. Den vanligaste grunden för skiljeavtalet är dock säkerligen en önskan att vinna ett snabbare avgörande än som står till buds genom det vanliga rättegångsförfarandet.

En viktig förutsättning för att skiljedomsinstitutet kunnat nå en sådan utbredning och vinna ett sådant förtroende som fallet är hos oss har otvivelaktigt varit att staten redan tidigt visat sitt intresse för denna form av rättsskipning genom att i lag skapa fasta normer för dess utövande. Även i andra hänseenden har genom lagstiftningen givits stöd åt detta institut. Staten lämnar till en början sitt bistånd till skiljeavtals förverkligande, därest ena parten skulle söka undandraga sig sina genom skiljeavtalet åtagna förpliktelser att medverka till åstadkommande av en giltig skiljedom. En på ett giltigt skiljeavtal grundad skiljedom medför vidare samma rättsverkningar, som tillkomma en av domstol meddelad dom. Sålunda ställer staten sina exekutiva myndigheter till förfogande för skiljedomens verkställande, och ett rättegångsförfarande får ej inledas angående den genom skiljedomen avgjorda tvisten, såvida ej något formfel blivit begånget.

Syftet med den nya lag om skiljemän, som tillkom år 1929, var framför allt att skapa större garantier för rättssäkerheten på detta område än dem som förut gällande lagstiftning erbjöd. Det ansågs vara ett statsintresse att genom att öka kravet på sakkunskap och oväld hos skiljedomare bereda ökad säkerhet för att dessa i sina domslut skulle komma till materiellt riktiga resultat.

Med den ståndpunkt, som sålunda ligger till grund för den nya skiljemannalagen, synes icke stå väl överens att bibehålla den år 1926 införda ovillkorliga föreskriften, att med justitieråds- och regeringsrådsämbete ej må förenas uppdrag såsom skiljeman. Väl är det sant att ur andra synpunkter än av hänsyn till skiljemannainstitutets bästa beaktansvärda skäl kunna åberopas mot att

med dessa ämbeten förenas uppdrag såsom skiljemän i fall, då uppdraget meddelats allenast av en av parterna eller av överexekutor eller annan i enskild parts ställe. Dessa skäl göra sig emellertid icke gällande, när fråga är om ordförandeskap i en skiljedomsstol. I varje fall synas de olägenheter, som eventuellt kunna anses vara förenade med en sådan anordning, icke tillnärmelsevis uppväga de fördelar, som för skiljedomsinstitutet och därmed även för rättslivet i dess helhet skulle uppkomma, om möjlighet bereddes att till ordförande i skiljenämnd förvärva en person med högsta domarkompetens.

Den uppfattning, åt vilken här givits uttryck, torde vara allmänt utbredd, icke minst bland handelns och näringslivets män, vilka för vinnande av snabbhet i avgörandet eller av annan orsak ofta och många gånger beträffande ekonomiskt ytterst betydelsefulla förhållanden äro nödsakade att sluta avtal med skiljedoms klausul. Även om nu gällande förbud i angiven utsträckning upphäves, är det tydligt, att möjligheten att till ordförande i skiljenämnd utse ett justitieråd eller ett regeringsråd skulle komma att utnyttjas endast i ett mindre antal fall. Ett upphävande av förbudet skulle dock vara mycket betydelsefullt för sådana fall, där tvisten gäller en svårlöst rättsfråga eller betydande ekonomiska värden. Parterna liksom de av dem utsedda skiljemännen kunna då till en viss grad försäkra sig om att vid tvistens avgörande samma synpunkter skola bliva bestämmande, som om tvisten i vanlig ordning avdömts i högsta instans. I vissa fall kan det ock vara av vikt att redan vid upprättandet av ett kontrakt med skiljedoms klausul i denna föreskriva, att skiljenämndens ordförande skall vara justitieråd eller regeringsråd. Införandet av en sådan ordning, som nu ifrågasättes, skulle därför bidra till att förverkliga den rättssäkerhet på förevarande område, som åsyftats med 1929 års lagstiftning.

I detta sammanhang må ock framhållas, att i våra grannländer avgörande betydelse tillmätts nu anförda synpunkter. Ingen har där, så vitt känt är, fallit på den tanken att medlemmarna av landets högsta domstol borde förbjudas att åtaga sig ordförandeskap i skiljenämnd.

Vad vårt land beträffar har det ock — till synes med fog — gjorts gällande att det särskilt under nu gällande rättegångsordning i högsta instans vore till nytta för där tjänstgörande domare att få såsom ordförande i skiljenämnd träda i närmare kontakt med representanter för olika samhällsintressen. I ett av styrelsen för Sveriges advokatsamfund år 1926 avgivet utlåtande heter det bland annat: »Emellertid torde man icke heller böra förbise, att verksamheten såsom skiljemän även kan vara av en beaktansvärd betydelse för justitieråden själva och gynnsamt återverka på deras egentliga domargärning. Den direkta och fria förhandling med parterna och deras ombud, som ofta förekommer vid skiljemannaförfarandet, ger tillfälle till psykologiska rön och iakttagelser angående det praktiska livets krav, som torde kunna utnyttjas i all domarverksamhet, och den är utan tvivel ägnad att i sin mån motverka de olägenheter, som nödvändigtvis äro förbundna med dömandet inom slutna dörrar på grundval endast av skriftliga handlingar, föredragna av en ämbetsman, vilken lika litet som domarna sett vare sig parter, vittnen eller ombud.»

Med stöd av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte, med ändring av vad för närvarande därtutinnan gäller, besluta att med justitieråds- och regeringsrådsämbete icke må förenas uppdrag såsom skiljeman i fall då uppdraget meddelats allenast av en av parterna eller av överexekutor eller annan i endera partens ställe, ej heller då uppdraget, utan att vara förenat med ordförandeskap i skiljenämnden, meddelas av båda parterna eller av någon, som enligt skiljeavtalet har att i båda parternas ställe utse skiljemän.

Stockholm den 23 januari 1935.

V. Tham.

Sam Larsson.
